

Teorie integracji europejskiej

na podstawie: J. Czaputowicz, *Teorie stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2008 i R. Jackson, G. Sorensen, *Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych. Teorie i kierunki badawcze*, 2012

Traktaty – podstawa demokratycznej współpracy opartej na prawie

1952

Europejska Wspólnota Węgla i Stali

1958

Traktaty rzymskie:
Europejska Wspólnota Gospodarcza
Europejska Wspólnota Energii Atomowej
(EURATOM)

2009

Traktat z Lizbony

1987

Jednolity Akt Europejski:
jednolity rynek

2003

Traktat z Nicei

1999

Traktat z Amsterdamu

1993

Traktat o Unii Europejskiej
– traktat z Maastricht

Podstawy traktatowe

Traktaty rzymskie – traktaty EWG i EURATOM

Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą
Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii
Atomowej

Data podpisania: 25 marca 1957 r.

Data wejścia w życie: 1 stycznia 1958 r.

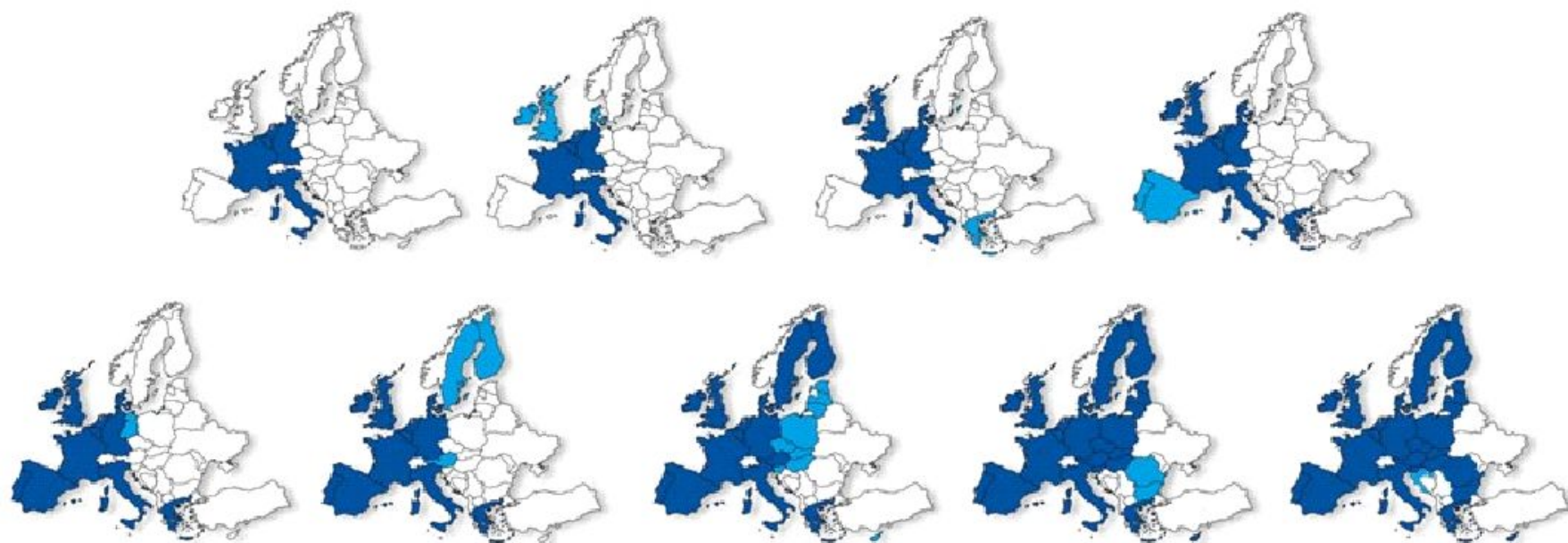
Traktat paryski ustanawiający

Europejską Wspólnotę Węgla i Stali

Data podpisania: 18 kwietnia 1951 r.

Data wejścia w życie: 23 lipca 1952 r.

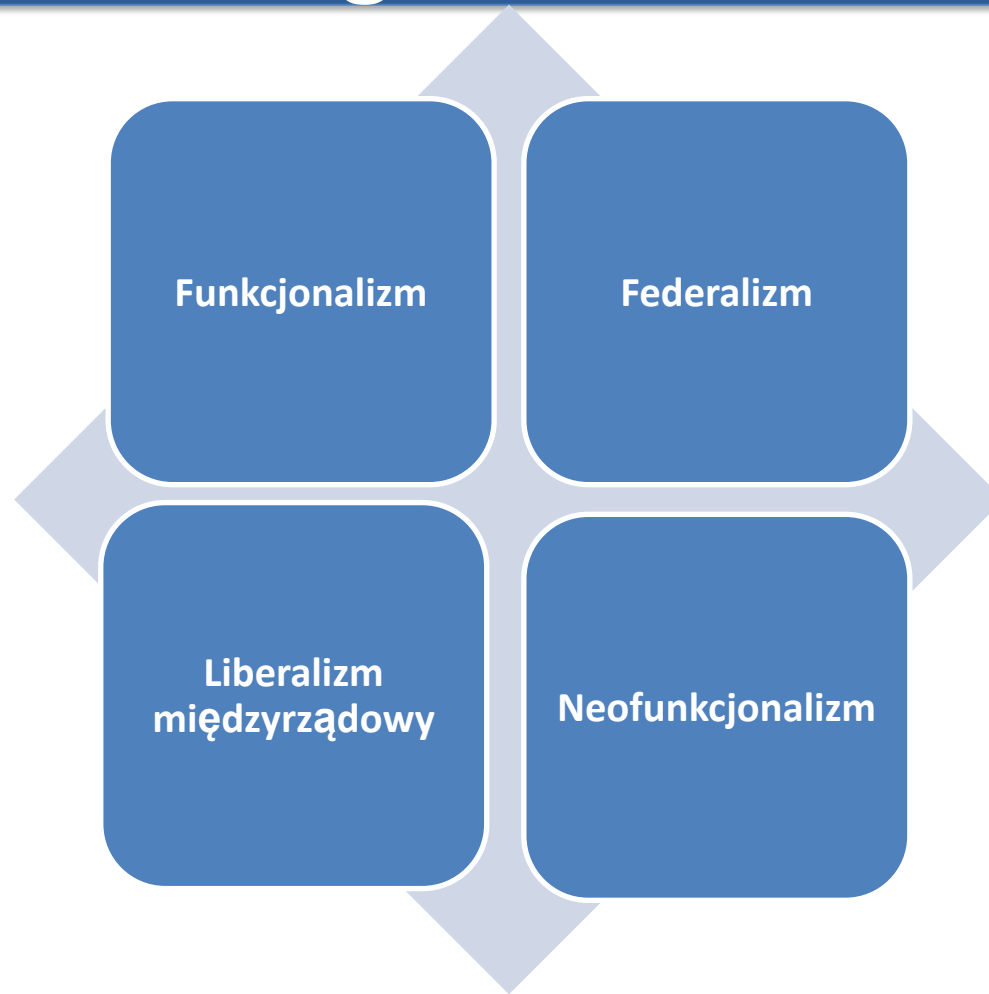
Data wygaśnięcia: 23 lipca 2002 r.

500 miljonare bürger: 28 countries

Teorie integracji – wybrane zagadnienia

Nurty	Przedstawiciele	Założenia
Funkcjonalizm	David Mitrany A Working Peace System	Wspólnota polityczna jest sumą funkcji sprawowanych przez jej członków. Skuteczna integracja dokonuje się przez stopniowy transfer zadań, kompetencji i środków, a nie poprzez formalnoprawne porozumienie. Może mieć ona miejsce jedynie na poziomie światowym, a nie regionalnym.
Federalizm	Richard Coudenhove -Kalergi Altiero Spinelli	Integracja europejska jest aktem politycznym, dokonuje się poprzez zawiązanie federacji. Wybrane w bezpośrednich wyborach zgromadzenie konstytucyjne powinno przyjąć konstytucję europejską, zatwierdzoną potem w referendum. Zniesienie państw i utworzenie narodu europejskiego ma zapobiec nacjonalizmom i wojnom.

Neofunkcjonalizm	Ernst Hass	Integracja w sektorach węgla i stali tworzy presję na integrację w sektorach powiązanych, np. transportu, a następnie w całej gospodarce. Zasadnicze znaczenie ma proces polityczny i przywództwo. Instytucjonalizacji na poziomie ponadnarodowym towarzyszy zmiana lojalności obywateli.
-------------------------	---------------	---

Funkcjonalizm

- **David Mitrany (1883-1975)** - główne twierdzenia sformułował w latach czterdziestych XX wieku, chociaż działalność naukową i publicystyczną prowadził aż do śmierci w 1975 r.
- *A Working Peace System (1943, zmieniona wersja: 1966), The Functional Theory of Politics (1975)*
  - *funkcja określa formę*
  - *spill-over*

Funkcjonalizm

- David Mitrany pochodził z Rumunii, ale studiował w London School of Economics i większość swoich prac napisał w Anglii
- D. Mitrany interesował się tym, jak społeczne funkcje determinują rozwiązania instytucjonalne społeczności międzynarodowej (stąd nazwa funkcjonalizm).

Funkcjonalizm

- Wspólnota polityczna, której najważniejszym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb ludzkich, jest **sumą funkcji sprawowanych przez jej członków**.
- Należy przewyciężyć **sprzeczności między lojalnością wobec państwa narodowego i jednością społeczności światowej**.
- Związek między władzą i podległością a określonym terytorium ma być zastąpiony funkcjonalnym związkiem w poszczególnych dziedzinach ludzkiej aktywności.
- Powstanie wspólnoty interesów spowoduje, że granice między państwami i ich suwerenność staną się nieistotne.

Funkcjonalizm

- Organizacje międzynarodowe powstają w wyniku dążenia do rozwiązania jakiegoś problemu lub zaspokojenia jakiejś potrzeby.

Funkcjonalizm

- mocno osadzony w liberalnej wizji rzeczywistości międzynarodowej
- przejawia się to w przekonaniu o zasadniczo harmonijnych interesach wszystkich ludzi
- dwa wielkie cele jednoczące jednostki i narody: **pokój i dobrobyt**
- te wartości uniwersalne niosą z sobą potencjał łączenia grup i narodów wcześniej zwaśnionych

Funkcjonalizm

D. Mitrany:

- oceniać przedsięwzięcia polityczne pod kątem ich przyczyniania się do ogólnego dobrobytu
- głębokie przekonanie o racjonalności działań ludzi i władzy
- pragmatyzm w postępowaniu

Funkcjonalizm

- często zaspokojenie potrzeb społecznych jest niemożliwe albo utrudnione, albo nieefektywne w starych granicach państw narodowych
- warunki społeczne oraz opinia publiczna będą sprzyjać dążeniom i projektom integracyjnym

Funkcjonalizm

- Po II wojnie nadszedł właściwy moment dla zainicjowania rozwoju współpracy międzynarodowej, która będzie pochodną istotnej wspólnoty interesów populacji zniszczonej konfliktami Europy.
- Ujawnia się ona przede wszystkim w sferze ekonomicznej, a więc **powszechnym dążeniu do dobrobytu.**
- Skupienie na sprawach gospodarczych jest elementem liberalnej wizji rzeczywistości międzynarodowej obecnym w teorii funkcjonalizmu.

Funkcjonalizm

D. Mitrany:

- nieufność wobec rządu, który powinien reprezentować i realizować interesy społeczeństwa, a nie zawsze to czyni
- ludzie chętnie wymienią wolność za skrawek dobrobytu – integracja pragmatyczną szansą dla lepszej organizacji życia społecznego na poziomie międzynarodowym.

Funkcjonalizm

Podstawową kategorią: potrzeby społeczne.

podstawowym celem wszelkiej formy organizacji społecznej jest jak najpełniejsze zaspokojenie potrzeb populacji, które mają przede wszystkim charakter materialny

państwo jest bytem wobec tych potrzeb służebnym - jego istnienie nie wynika samo z siebie, ale musi być uzasadnione pożytkiem, jaki z sobą niesie.

rewolucyjny komponent myśli Mitrany'ego - **odebranie państwu oczywistości i naturalności. Państwo jako aktualnie powszechna forma organizacji społecznej nie było święte ani odwieczne, lecz powstało historycznie, zaspokajając w swoim czasie określone istotne potrzeby. Ta jego użyteczność mogła naturalnie się wyczerpać, co zdaniem twórcy funkcjonalizmu w połowie XX wieku właśnie następowało.**

Funkcjonalizm

Terytorialność apriorycznym, narzuconym, sztucznie skonstruowanym, ekskluzywnym, nieprzystającym do najważniejszych potrzeb społecznych.

Wspólnota interesów ujawnia się w różnej skali, różnie określa swój zasięg geograficzny, zaspokojenie ich zatem również może być najefektywniejsze w różnej skali, określonej możliwościami koordynacji, wspólnotą interesów czy warunkami naturalnymi.

Zasadniczą przeszkodą nie było samo państwo, ale zasada terytorialności.

Funkcjonalizm

Wizja Mitrany'ego zakłada powstanie sieci instytucji o wąsko zakreślonych kompetencjach, współpracujących ze sobą przedmiotowo i terytorialnie.

Przejmowałyby one kolejne funkcje zapewniane przez państwa.

Istnienie tak licznych powiązań i współzależności wykluczałoby konflikt pomiędzy nimi, a jednocześnie zapewniało utylitarną maksymalizację dobrobytu.

Funkcjonalizm

D. Mitrany nie proponuje jasnego rozstrzygnięcia co do przetrwania samej instytucji państwa, można niekiedy odnieść wrażenie, że chce doprowadzić do sytuacji, w której stanie się ono swego rodzaju wydmuszką.

Za zadowoleniem z rosnącego dobrobytu ma pójść bowiem lojalność obywateli wobec nowych ośrodków decyzyjnych.

Funkcjonalizm - krytyka

oddzielić potrzeby społeczeństw od polityki? nie ma nic bardziej politycznego niż określanie, które, czyje i w jakiej kolejności potrzeby należy realizować

Życie polityczne polega na wyrażaniu interesów i dążeniu, aby właśnie ich realizacja stała się częścią programu rządu państwa narodowego czy każdego innego poziomu organizacji społecznej

jedność interesów? mityczna, zwłaszcza w sferze gospodarczej - wolny rynek z natury oznacza konkurencję i rywalizację

tworzenie pozornie technokratycznej agencji będzie w praktyce służyło najpełniej interesom jakiejś grupy: producentów, konsumentów, dystrybutorów czy konkretnych wytwórców danego dobra

administracja, która decyduje o realizacji jednego lub drugiego interesu, nie jest apolityczna

Funkcjonalizm - krytyka

niedocenywanie potrzeb innych niż materialne, np. potrzeby identyfikacji, budowy tożsamości wokół symboli czy historii

- Potrzeby te są tak samo ważne, jak pozostałe, a żadne technokratyczne ciało nie jest w stanie ich zaspokoić.

Wątpliwość, czy nawet efektywne wykonywanie swoich funkcji przez ponadnarodowe agencje zaowocuje ich popularnością i poparciem metody funkcjonalnej.

Doświadczenia integracji europejskiej pokazują coś przeciwnego - struktury wspólnotowe najłatwiej jest obwinić o niepowodzenia, z czego skwapliwie korzystają państwa członkowskie.

Neofunkcjonalizm

- Ernst B Haas, *The Uniting of Europe*, Stanford 1958
- L.N.Lindberg, *The Political Dynamics of European Economic Integration*, Stanford 1963
- neofunkcjonalizm łączył elementy funkcjonalizmu i federalizmu
- podkreślał znaczenie **przywództwa politycznego i procesu politycznego** w integracji, zakładając rozwój wspólnoty politycznej o strukturze federalnej.

Neofunkcjonalizm

- W przeciwieństwie do funkcjonalistów, negujących rolę państwa w procesie integracji i uznających, że rozprzestrzenianie się idei integracyjnych zachodzi automatycznie, **neofunkcjoniści uznawali, że automatyzm ten jest ograniczony i wymaga decyzji politycznych.**

Neofunkcjonalizm

uczestnicy procesu integracji najpierw podejmują decyzje o charakterze ekonomiczno-społecznym, a następnie rozszerzają ją o sferę polityczną.

integracja ekonomiczna i polityczna są ze sobą powiązane na zasadzie efektu *spill over*

Integracja jest wynikiem działania sił politycznych, które poprzez współpracę dążą do rozwiązywania sporów. W ten sposób dochodzą do porozumienia i powierzają swoje kompetencje wspólnym organizacjom wyposażonym w ponadnarodowe uprawnienia.

Etapy integracji według neofunkcjonalizmu

Federalizm

Federalizm pochodzi od łacińskiego słowa *foedus*, które oznacza umowę w zakresie podziału władzy i kompetencji.

Federacja jest elementem formy państwa, natomiast federalizm - formą organizacji państwa, w szczególności podziału władz i zorganizowania procesu decyzyjnego.

Federalizm

Wychodząc z założenia, że źródłem wojen są państwa narodowe, federaliści dążyli do ograniczenia ich władzy na rzecz struktur ponadnarodowych.

Uznawali, że podział władzy powinien być dwupoziomowy. Na każdym poziomie rządy sprawowałaby władza dysponująca autonomią w określonych sferach.

W przeciwieństwie do funkcjonalistów, uznających decydujące znaczenie ekonomii w procesie integracji, **federaliści podkreślali rolę polityki.**

W ramach federalizmu można wyodrębnić różne nurty

Federalizm

- W latach 1940. najsilniejsze wpływy miał nurt radykalny, promowany przez Altiero Spinelli.
- Ten twórca koncepcji zwanej radykalnym federalizmem demokratycznym stał się głównym organizatorem i centralną postacią europejskiego ruchu federacyjnego.

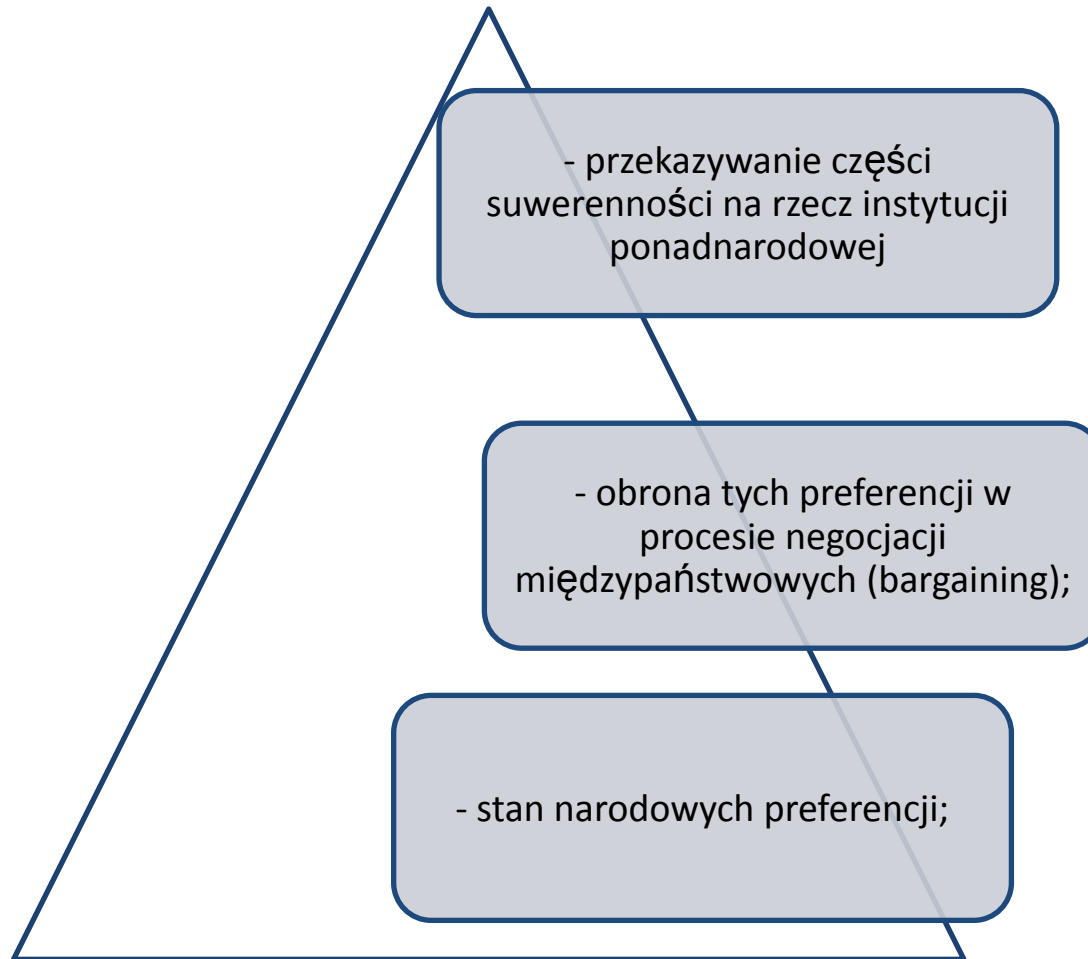
Liberalizm międzyrządowy

(zwany liberalną współpracą międzyrządową)

- Andrew Moravcsik (ur. w 1958 r.)
- wykorzystuje pewne elementy realizmu i liberalizmu - uznaje, że źródło integracji tkwi w interesach państw narodowych, ale zarazem odrzuca realistyczny podgląd o unitarności państwa, akcentując rolę grup społecznych w sposobie formowania preferencji państwa.

Liberalizm międzyrządowy – - kluczowe elementy:

Liberalizm międzyrządowy

Pogłębiająca się integracja europejska nie jest więc produktem ubocznym lub mimowolnym, ale aktem przemyślanym i zgodnym z interesami narodowymi poszczególnych państw.

Państwa przewidują zarówno pozytywne, jak negatywne konsekwencje swoich decyzji. Są skłonne oddać część swoich suwerennych uprawnień, o ile ich narodowe interesy będą zbieżne z politykami wspólnotowymi. W innym wypadku odnoszą się niechętnie do integracji lub proces ten spowalniają.

Neofunkcjonalizm a liberalizm międzyrządowy

Główni aktorzy	Instytucje ponadnarodowe	Państwa
Przyczyna integracji	Własna dynamika	Wola przywódców państw
Podstawa negocjacji	Konsensus technokratyczny	Koalicje
Zainteresowanie	Delegowanie uprawnień na poziom międzynarodowy	Negocjacje między państwami
Postęp integracji	Skokowa zmiana i transformacja	Kontynuacja w nowych warunkach
Kontrola integracji	Brak kontroli ze strony rządów	Pełna kontrola ze strony rządów
Instytucje unijne	Samodzielna podmiotowość	To agencje realizujące interesy państw
suwerenność	Przechodzi na poziom ponadnarodowy	Pozostaje na poziomie państwa, jest niepodzielna
lojalność	Wobec organizacji międzynarodowej	Wobec państwa